

2025 En Sıcak İkinci Yıl Olma Yolunda

Mahir E. Ocak

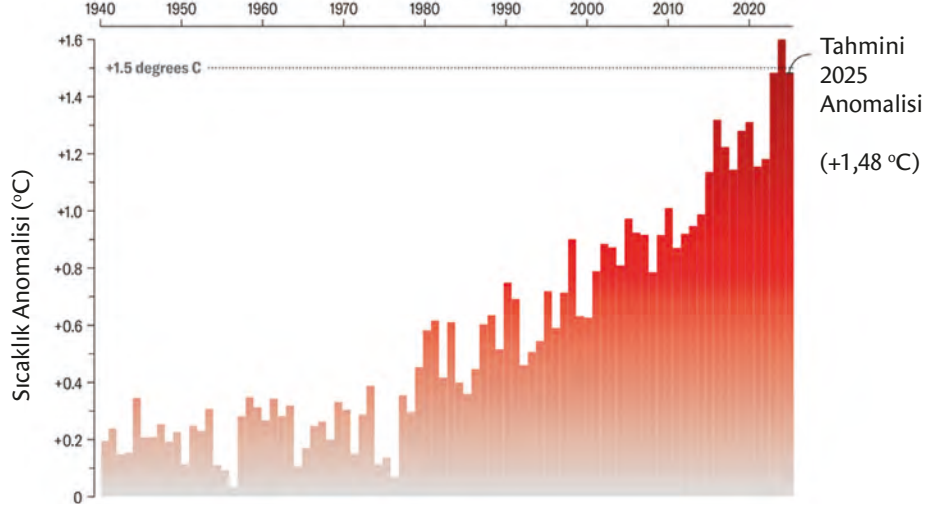
Ocak-Kasım 2025 dönemine ait veriler 2025'in en sıcak ikinci yıl olarak kayıtlara geçeceğini gösteriyor. Tahminlere göre 2025 yılının ortalama sıcaklığı Sanayi Devrimi öncesindeki ortalama sıcaklığın 1,48 derece üzerinde olacak.

Küresel ısınmanın olumsuz etkilerinin önüne geçmeye çalışan ülkeler 2015 yılında Paris Antlaşması'na imza atmıştı. Antlaşma, Dünya'nın ortalama yüzey sıcaklığındaki artışın Sanayi Devrimi öncesindeki döneme kıyasla 2 °C ile sınırlandırılmasını amaçlıyor. Ayrıca ısınmanın tercihen 1,5 °C'nin altına kalması gerektiğini ifade ediyor.

2024 yılında 1,5 °C'lik sınır ilk kez aşılmış, 2024 Dünya'nın yüzey sıcaklığı ile ilgili kayıtların tutulduğu dönemlerdeki en sıcak yıl olarak kayıtlara geçmişti. İçinde bulunduğumuz yılın ocak-kasım dönemine ait, Copernicus İklim Değişikliği Görevi tarafından sağlanan verilere dayalı tahminlerse 2025 yılında Dünya'nın ortalama yüzey sıcaklığının Sanayi Devrimi öncesindeki ortalamanın 1,48 °C üzerinde olacağını gösteriyor. Eğer tahminler doğru çıkarsa 2025 en sıcak yıllar sıralamasında ikinciliği 2023 ile paylaşacak.

Yıllık Küresel Sıcaklık Anomalileri, 1940-2025

Grafik, Sanayi Devrimi öncesi dönemdeki (1850-1900) sıcaklıklara kıyasla Dünya'nın her yıl ortalama olarak ne kadar daha ılık olduğunu gösteriyor. 2025 yılına ait veri, ocak-kasım dönemine dayalı tahmini gösteriyor.

Amanda Montañez, Source: Copernicus Climate Change Service (data)

Her ne kadar 2024 yılında 1,5 °C'nin üzerine bir sıcaklık anomalisi yaşanmış olsa da Paris Antlaşması'ndaki iyimser hedefin kesin olarak tutturulmadığının ifade edilebilmesi için çok yıllık ortalamalara bakmak gerekiyor. Yine de son veriler 2023-2025 dönemindeki üç yıllık ortalamanın 1,5 °C'nin üzerinde olacağına işaret ediyor.

2025'in en sıcak ikinci yıl olma yolunda ilerlemesi özellikle endişe verici bulunuyor. Çünkü 2025 bir La Niña yılıydı. Pasifik Okyanusu'nun sularının soğumasına yol açan bu iklim olayının meydana geldiği yıllarda Dünya'nın ortalama yüzey sıcaklığı düşme eğilimindedir. Bir La Niña yılında Dünya'nın ortalama yüzey sıcaklığının rekor derecede yüksek olması, küresel ısınmanın gidişatı açısından olumsuz bir durum olarak değerlendiriliyor. ■

<https://climate.copernicus.eu/>

H5N5 Kuş Gribi Türü İlk Kez İnsanda Görüldü

Özlem Ak

ABD'nin Washington eyaletinde yaşayan yaşlı bir kişi geçtiğimiz kasım ayında, daha önce yalnızca hayvanlarda görülen H5N5 kuş gribi virüsüne yakalanarak hayatını kaybetti. Bu, H5N5'in bir insanda doğrulandığı ve ölümle sonuçlandığı ilk vaka olarak kayıtlara geçti. Uzmanlar, kişinin kasım ayı başından beri hastanede tedavi gördüğünü ve altta yatan başka sağlık sorunlarına sahip olduğunu belirtiyor. Evinin arka bahçesinde kümes hayvanları beslediği bilinen kişinin virüsü büyük olasılıkla bu kuşlardan kapıldığı düşünülüyor.

H5N5, kuş gribi virüslerinin alt tiplerini belirlemede kullanılan hemaglutinin (H) ve nöraminidaz (N) proteinlerinin farklı bir kombinasyonunu taşıyor. H5N1 ile aynı H5 proteinini barındırır da N proteinindeki farklılık nedeniyle başka bir alt tip olarak sınıflandırılıyor. H5N1 son yıllarda hem yaban hayatında hem de çiftliklerde büyük kayıplara yol açarken H5N5 daha çok Kanada'nın doğusundaki kıyı kuşları ve martılar arasında görülüyordu. Washington'da kayda geçen ilk insan vakasından elde edilen virüsün genetik yapısı da bu bölgedeki H5N5 virüsleriyle yakın akraba olduğunu gösteriyor, bu da virüsün büyük olasılıkla göçmen kuşlarla batıya taşındığını ortaya koyuyor.

Bilim insanlarına göre ilk insan vakası paniğe neden olmamalı. H5N5'in H5N1'e kıyasla daha tehlikeli olduğuna veya insanlar

arasında yayılma riskinin arttığına dair bir kanıt bulunmuyor. Vakayla temas eden kişilerde de herhangi bir enfeksiyon saptanmadı yani virüsün insandan insana geçtiğine dair bir bulgu yok. ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri, bu yıl 70'ten fazla kuş gribi vakası kaydedildiğini hatırlatıyor.

Bahçesinde kümes hayvanı besleyen kişilerin virüse yakalanma ihtimali daha yüksek görülüyor. Uzmanlar bu nedenle evcil kuşların, yaban kuşlarıyla temasının engellenmesini, kümeste çalışırken koruyucu ekipman kullanılmasını ve hayvanlara dokunduktan sonra ellerin mutlaka yıkanmasını öneriyor. Ayrıca ölü veya olağandışı davranışlar sergileyen yaban hayvanlarından uzak durulması gerektiği vurgulanıyor. Mevsimsel grip aşısı kuş gribine karşı koruma sağlamasa da aynı

anda iki farklı grip virüsüyle enfekte olma olasılığını azaltarak daha riskli genetik varyantların ortaya çıkma olasılığını düşürebileceği için altı aydan büyük herkesin aşı yaptırması öneriliyor. Dünya Sağlık Örgütü ise 2003 yılından bu yana 25 ülkede 1.000'den fazla kuş gribi vakasının görüldüğünü bildiriyor. Bu sayı virüsün tüm alt tiplerini kapsıyor. ■

<https://www.scientificamerican.com/article/first-human-dies-of-rare-h5n5-bird-flu-strain-heres-what-you-need-to-know/>

Kaynağı Karanlık Madde Olan Gama Işınlarnın Tespit Edildiği Öne Sürüldü

Dr. Mahir E. Ocak

Tokyo Üniversitesinden Tomonori Totani, *Journal of Cosmology and Astroparticle Physics*'te yayımladığı bir makalede Samanyolu Gök Adası'nın halesinden yayılan gama ışınlarının bir kısmının kaynağının birbirini yok eden karanlık madde parçacıkları olduğunu öne sürdü.

1930'lardan beri yapılan çalışmalar, gök ada ölçeğindeki dinamiklerin gözlemlenen madde miktarıyla açıklanamayacağını gösteriyor.

Hispanolistic / iStock